

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 26 listopada 2014r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Bożena Szponar - Jarocka (spr.)

Sędziowie: SA Marek Szymanowski

SA Alicja Sołowińska

Protokolant: Agnieszka Charkiewicz

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 26 listopada 2014 r. w B.

sprawy z odwołania M. R.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

o ustalenie kapitału początkowego i wysokość emerytury

na skutek apelacji wnioskodawcy M. R.

od wyroku Sądu Okręgowego w Białymstoku V Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 20 marca 2014 r. sygn. akt V U 52/14

I. zmienia zaskarżony wyrok i poprzedzające go decyzje Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. z 2 grudnia 2013r. w ten sposób, że wskaźnik wysokości podstawy wymiaru kapitału początkowego ustala na 104,55% i zobowiązuje organ rentowy do uwzględnienia wskaźnika w takiej wysokości do wyliczenia emerytury M. R.,

II. w pozostałym zakresie apelację oddala,

III. koszty procesu między stronami wzajemnie znosi.

III AUa 870/14

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. decyzją z dnia 2 grudnia 2013 r., wydaną na podstawie przepisów ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz. U. z 2013r. poz. 1440) odmówił M. R. ponownego ustalenia wartości kapitału początkowego na dzień 1 stycznia 1999 r., ponieważ uwzględniony w decyzji z dnia 9 października 2006 r. wskaźnik podstawy wymiaru, na podstawie którego ustalono kapitał początkowy, jest najkorzystniejszy.

W związku z tą decyzją, Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. decyzją z dnia 2 grudnia 2013 r. odmówił M. R. prawa do przeliczenia emerytury.

Odwołanie od powyższych decyzji złożył M. R., w którym zakwestionował:

1. prawidłowość wyliczenia wysokości jego emerytury na podstawie dwóch przepisów: art. 26 - 45 % i art. 53 - 45 %, mimo że uprawnienia do emerytury uzyskał na datę 1 stycznia 1999 roku;
2. wyliczenie kapitału na datę 1 stycznia 1999 r. przy uwzględnieniu 101,3%, a nie - zdaniem odwołującego - prawidłowej wartości 103,82%;
3. obliczanie współczynnika proporcjonalnego - przy wyliczeniu kapitału początkowego - przez odejmowanie czasu rozpoczęcia pracy od 65, a nie 60 lat;
4. wyliczanie współczynnika wysokości podstawy wymiaru poprzez dzielenie dochodu rocznego przez 12 miesięcy, a nie przez ilość faktycznie przepracowanych miesięcy w tych latach, w których korzystał z urlopu bezpłatnego, skoro okres urlopu bezpłatnego nie jest uwzględniany do stażu pracy.

W toku rozprawy M. R. twierdził, że korzystniejszym dla niego wyliczeniem kapitału początkowego i emerytury byłoby uwzględnienie przedziału lat 1984-1993, zamiast przyjętego dziesięciolecia 1983 -1992.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wnosił o jego oddalenie.

Sąd Okręgowy w Białymstoku po rozpoznaniu powyższego odwołania, wyrokiem z dnia 20 marca 2014r. oddalił odwołanie.

Sąd Okręgowy uznał odwołanie za niezasadne.

W pierwszej kolejności Sąd pierwszej instancji wskazał, iż w sprawie będącej przedmiotem rozpoznania, przed wydaniem przez organ rentowy zaskarżonych decyzji, wydana została w dniu 9 października 2006 r., decyzja o ustaleniu kapitału początkowego, który ustalany był (i jest nadal - przypis SO) na datę 1 stycznia 1999 roku. Na mocy tej decyzji Zakład Ubezpieczeń Społecznych ustalił kapitał początkowy ubezpieczonego na kwotę 152.519,84 zł, przyjmując wskaźnik wysokości podstawy wymiaru kapitału początkowego wynoszący 103,82%. Z decyzji tej wynika ponadto, że organ rentowy nie uwzględnił okresów pozostawania na urlopie bezpłatnym. Okresy wskazane w tej decyzji, co do dnia odpowiadają okresom urlopów bezpłatnych wskazanych w świadectwie pracy M. R., wydanym przez (...) S.A.

Sąd I instancji ustalił, że odwołujący na urloпах bezpłatnych obejmujących pełny miesiąc kalendarzowy był w maju i sierpniu 1995, kwietniu 1996 i maju 1997 roku. Powyższe miesiące zostały uwzględnione w wyliczeniu współczynnika podstawy wymiaru za te lata, co wynika z zestawienia, dołączonego do dokonanego – na polecenie Sądu - przeliczenia emerytury odwołującego (pismo ZUS – k. 14, wyliczenia - k. 15 i 16).

Sąd Okręgowy zaznaczył, że treść pisma ZUS jest mylna, gdyż zawiera stwierdzenie, że okresy pobytu na urlopie M. R. na obejmują żadnego pełnego miesiąca (ostatnie zdanie drugiego akapitu pisma). Jednakże dołączone wyliczenie wskazuje, że w roku 1995 dochód M. R. podzielono przez 10 miesięcy, a w latach 1996 i 1997 - przez 11 miesięcy. Oznacza to, że przy wyliczaniu współczynnika wysokości podstawy wymiaru w pełni zastosowano art. 174 ust. 3b ustawy emerytalnej, ale współczynnik ten nadal był niższy od ustalonego w pierwotnej decyzji o ustaleniu kapitału początkowego - 103,82 %. Zatem wątpliwości M. R. opisane w punkcie 2 i 4 są zdaniem Sądu I instancji niezasadnione.

Sąd Okręgowy odnosząc się zakwestionowanego w punkcie 3 odwołania sposobu obliczania współczynnika proporcjonalnego, opisanego we wzorze wskazanym w art. 174 ust. 8 ustawy emerytalnej (odejmowanie liczby 18 od wieku 65 lat, a nie 60 lat), wskazał, że jest to działanie prawidłowe - zgodne ze wskazanym przepisem. Sąd Okręgowy wyjaśnił, że opisywany wzór wyliczenia współczynnika proporcjonalnego nie zmienił się przez cały okres obowiązywania ustawy, to jest od 1 stycznia 1999 r.: wiek emerytalny oznaczał 60 - dla kobiet i 65 - dla mężczyzn, bez odrębnego traktowania mężczyzn, którzy - jak odwołujący - legitymując się pracą w warunkach szczególnych nabywali prawo do emerytury po ukończeniu 60 lat.

Odnosząc się do wątpliwości odwołującego wyrażonej w punkcie 1. odwołania, to jest co do wysokości emerytury (...), wyliczonej pierwotnie w decyzji z 2 marca 2012 roku, a której w zaskarżonej decyzji organ rentowy odmówił przeliczenia, Sąd Okręgowy stwierdził, że podstawowy - powszechny, to jest dotyczący z zasady wszystkich emerytów - sposób wyliczenia emerytury został opisany w art. 26 ustawy emerytalnej. Z kolei wyliczenie emerytury opisane w art. 53 ustawy dotyczy, jak mówi tytuł Rozdziału 4. w Dziale II ustawy, w którym zamieszczono ten przepis, „ustalania wysokości emerytur, o których mowa w art. 27-50e”, czyli emerytur: dla ubezpieczonych urodzonych przed dniem 1 stycznia 1949 r. (rozdział 2.), albo emerytur dla niektórych ubezpieczonych urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r., a przed dniem 1 stycznia 1969 r., albo emerytur górniczych. Sąd Okręgowy wskazał, że skoro odwołujący urodził się w roku 1951, wyliczenia należało dokonać, zgodnie z przepisem art. 53., jako urodzonemu po dniu 31 grudnia 1948 r., a przed dniem 1 stycznia 1969 r. Zaś wyliczenie opisane w art. 183 mieści się w dziale X ustawy, a zawierającym przepisy zmieniające, przejściowe i końcowe. Przepis art. 183 jest przepisem dla szczególnej kategorii osób pod względem okresu urodzenia : urodzonych po 31 grudnia 1948, ale którzy osiągnęli wiek emerytalny w latach: 2009 (ust. 1.), 2010 (ust. 2.), 2011 (ust. 3) - tak jak odwołujący M. R., 2012 (ust. 4), bądź w latach 2013 lub 2014 (ust.5). Dlatego zgodnie z ust. 3 art. 183 emeryturę wyliczono jako proporcję emerytur obliczonych na podstawie art. 53 (55%) i art. 26 (45%).

Sąd Okręgowy podkreślił, że przepis ten miał zastosowanie do odwołującego jako osoby, która nabyła prawo do emerytury w 2011 r., czyli dopiero z ukończeniem wieku 60 lat; nie jest prawdą że odwołujący „nabył pełne uprawnienia do świadczenia emerytalnego na dzień 1 stycznia 1999 roku” (koniec pierwszej strony odwołania), ale dopiero z ukończeniem wieku. Na datę 1 stycznia 1999 r. M. R. spełniał warunek 15 lat pracy w warunkach szczególnych i 25 lat okresów składkowych i nieskładkowych. Trzeci konieczny warunek - wiek 60 lat - odwołujący spełnił dopiero w 2011 roku.

Mając powyższe na uwadze na mocy art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. Sąd Okręgowy orzekł jak w sentencji wyroku.

M. R. zaskarżył powyższy wyrok w części - dotyczącej wyliczenia współczynnika wysokości podstawy wymiaru poprzez dzielenie dochodu rocznego przez 12 miesięcy, a nie przez ilość faktycznie przepracowanych miesięcy w tych latach, w których korzystał z urlopu bezpłatnego, skoro okres urlopu bezpłatnego nie jest uwzględniany do stażu pracy.

Wskazując na powyższy zarzut skarżący wniósł o zmianę zaskarżonej części wyroku i ponowne przeliczenie przez organ rentowy kapitału początkowego z zastosowaniem ustawy z dnia 21 czerwca 2013 r. (Dz. U. z 2013 r. poz. 930).

W uzasadnieniu apelacji skarżący wskazał, że Sąd Okręgowy wziął pod uwagę odpowiedź organu rentowego, w której wskazał, że obliczył kapitał początkowy z pełnych dziesięciu najkorzystniejszych lat kalendarzowych i uznał odwołanie za niezasadne. Skarżący zwrócił uwagę, że w treści art. 174 ust. 3b ustawy z dnia 21.06.2013 r. brak jest wyrażenia „pełnych” miesięcy, a jego końcowy zapis brzmi „przyjmuje się sumę kwot przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia ogłoszoną za ten rok kalendarzowy odpowiednią do liczby miesięcy pozostawania w ubezpieczeniu”.

Skarżący podkreślił, że w roku 1992, który m. in. został uwzględniony do ustalenia wartości kapitału początkowego, był na urlopie bezpłatnym od 6.04.1992 r. do 30.05.1992 r. Natomiast dzień 31 maja 1992 r. przypadał w niedzielę. Stąd za ten miesiąc nie była odprowadzona składka do ZUS, a mimo to wynagrodzenie zostało podzielone przez przeciętne wynagrodzenie za 12 miesięcy.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja M. R. okazała się częściowo zasadna i skutkowałą częściową zmianą zaskarżonego wyroku.

W ocenie Sądu Apelacyjnego zasługiwał częściowo na uwzględnienie zarzut naruszenia przepisów prawa materialnego art. 174 ust. 3b ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Przepis ten w aktualnym brzmieniu został wprowadzony z dniem 1 października 2013 r., ustawą z dnia 21 czerwca 2013 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2013 r. poz. 960). Stanowi on, że jeżeli okres wskazany do ustalenia podstawy wymiaru kapitału początkowego obejmuje rok kalendarzowy, w którym ubezpieczony pozostawał w ubezpieczeniu społecznym na podstawie przepisów prawa polskiego jedynie

przez część miesięcy tego roku, do obliczenia stosunku sumy kwot podstaw wymiaru składek i kwot, o których mowa w art. 15 ust. 3, w okresie tego roku do przeciętnego wynagrodzenia, przyjmuje się sumę kwot przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia ogłoszonego za ten rok kalendarzowy odpowiednią do liczby miesięcy pozostawania w ubezpieczeniu. Oznacza to, że po wejściu nowelizacji w życie kapitał początkowy osób korzystających z urlopów bezpłatnych przed 1999 rokiem będzie obliczany w korzystniejszy sposób. I tak jeżeli we wskazanym do ustalenia podstawy wymiaru kapitału początkowego okresie mieści się rok kalendarzowy, w którym ubezpieczony tak jak odwołujący przebywał, na urlopie bezpłatnym i dlatego pozostawał w ubezpieczeniu jedynie przez część miesięcy tego roku, to do obliczenia stosunku wynagrodzenia uzyskanego w tym roku do przeciętnego wynagrodzenia, przyjmowana jest kwota przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia odpowiednia do liczby miesięcy, w których zainteresowany pozostawał w ubezpieczeniu, a nie z całego roku. Podkreślić należy, że powyższa nowelizacja z 2013 r. uprawnienia te rozszerzyła na wszystkich pozostających w ubezpieczeniu przed 1 stycznia 1999 r.

Pierwsza decyzja Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. o ustaleniu kapitału początkowego wnioskodawcy została wydana w dniu 9 października 2006 r. Na mocy tej decyzji Zakład Ubezpieczeń Społecznych ustalił kapitał początkowy ubezpieczonego na dzień 1.01.1999 r. w wysokości 152.519,84 zł, przyjmując wskaźnik wysokości podstawy wymiaru kapitału początkowego wynoszący 103,82%. Do obliczenia podstawy wymiaru kapitału początkowego oraz obliczenia wskaźnika wysokości tej podstawy przyjęto przeciętną podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne z 10 kolejnych lat kalendarzowych tj. 1983 r. – 1992 r. (akta ZUS).

Kolejną decyzją z dnia 29.02.2012 r. o ponownym ustaleniu kapitału początkowego organ rentowy obliczył wartość kapitału początkowego w wysokości 152,728,84 zł. Następnie w związku ze złożeniem przez ubezpieczonego wniosku o wcześniejszą emeryturę decyzją z dnia 29.02.2012 r. organ rentowy na podstawie art. 185 ust 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS ustalił wysokość kapitału początkowego w wysokości 168.809,30 zł. (akta ZUS)

Zakład Ubezpieczeń Społecznych decyzją z dnia 2 grudnia 2013 r., zaskarżoną w niniejszej sprawie, odmówił M. R. ponownego ustalenia wartości kapitału początkowego na dzień 1 stycznia 1999 r. Kolejną decyzją, również zaskarżoną w niniejszym postępowaniu z dnia 2 grudnia 2013 r. organ rentowy odmówił M. R. prawa do przeliczenia emerytury, gdyż uznał, że nie zachodzą podstawy do ponownego przeliczenia kapitału początkowego.

W okresie 1983 r. – 1992 r. przyjętym do obliczenia podstawy wymiaru kapitału początkowego, odwołujący kilkakrotnie przebywał na urlopie bezpłatnym. I tak ze świadectwa pracy M. R., wydanego przez MG STAL. S.A. wynika, że odwołujący korzystał z urlopu bezpłatnego w okresie od 6.04.1992 – 30.05.1992 r.; 5.04.1993 r. – 28.05.1993 r.; 5.04.1994 r. - 27.05.1994 r.; 18.07.1994 r. – 25.08.1994 r.; 7.04. 1995 r. – 9.06.1995 r. ; 1.08.1995 r. – 31.08.1995 r.; 1.04.1996 r. – 30.04.1996 r., 18.05.1996 r. – 31.05.1996 r.; 16.04.1997 r. – 31.05.1997 r.; 8.04.1998 r.-27.05.1998 r. (akta ZUS)

Jak prawidłowo ustalił Sąd Okręgowy odwołujący na urlopiach bezpłatnych obejmujących pełny miesiąc kalendarzowy był w maju i sierpniu 1995 roku, kwietniu 1996 roku i maju 1997 roku. Powyższe miesiące zostały uwzględnione w wyliczeniu współczynnika podstawy wymiaru za te lata, co wynika z zestawienia, dołączonego do dokonanego – na polecenie Sądu - przeliczenia emerytury odwołującego (k. 14 – 17). Dołączone przez organ rentowy wyliczenie wskazuje, że w roku 1995 dochód M. R. podzielono przez 10 miesięcy, a w latach 1996 i 1997 - przez 11 miesięcy. Oznacza to, że przy wyliczaniu współczynnika wysokości podstawy wymiaru w pełni zastosowano art. 174 ust. 3 b ustawy o emeryturach i rentach z FUS, ale współczynnik ten nadal był niższy od ustalonego w pierwotnej decyzji o ustaleniu kapitału początkowego - 103,82 %.

Odwołujący kwestionował jednak brak uwzględnienia przez organ rentowy okresu przebywania na urlopie bezpłatnym w okresie od 6 kwietnia 1992 r. do 30 maja 1992 r. W ocenie Sądu Apelacyjnego z uwagi na fakt, że dzień 31 maja 1992 r. wypadł w niedzielę, a niedziela była dniem wolnym od pracy, to przyjęć należy, że za miesiąc maj 1992 r. nie istniał tytuł do objęcia M. R. ubezpieczeniem społecznym z tytułu pozostawania w stosunku pracy w rozumieniu art. 6 ust. 1 pkt 1 ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych oraz art. 8 ust. 1 tej ustawy. Tytuł do pracowniczego ubezpieczenia społecznego jest ściśle związany ze świadczeniem pracy w reżimie artykułu 22 k.p.

Nie wynika natomiast jedynie z formalnego pozostawania w stosunku pracy. Należy podkreślić, iż odwołujący w tym dniu pracy nie świadczył, ani nawet nie pozostawał w gotowości do takiej pracy. Ze świadectwa pracy wynika, że w tym czasie M. R. zatrudniony był w (...) S.A. w B.. Jak wynika z jego wyjaśnień, w maju 1992 r. pracował na stanowisku kierownika laboratorium (k. 43v), niedziela była dniem wolnym od pracy. W świetle powyższego należy uznać, że przez cały miesiąc – maj 1992 r. M. R. nie był objęty ubezpieczeniem społecznym. Stąd w ocenie Sądu Apelacyjnego do obliczenia wskaźnika wysokości podstawy wymiaru kapitału początkowego za 1992 r. należało zastosować art. 174 ust. 3b ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. W tym celu dochód uzyskany przez ubezpieczonego w 1992 roku należało porównać z kwotą przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w gospodarce narodowej ogłoszoną za ten rok kalendarzowy proporcjonalnie do okresu 11 miesięcy faktycznego podlegania M. R. ubezpieczeniu społecznemu tj. wskaźnik wysokości podstawy wymiaru za 1992 r. powinien wynieść 87,46 %, a za okres od 1983 r. do 1992 r. 104,55%.

Odnosząc się do innych lat pracy ubezpieczonego Sąd Apelacyjny nie znalazł podstaw do weryfikacji obliczeń w tym zakresie. Pomimo, że wnioskodawca przebywał w nich na urlopie bezpłatnym, to ich okresy nie obejmowały dni od pierwszego do ostatniego dnia miesiąca. Wobec tego przy wyliczaniu współczynnika wysokości podstawy wymiaru kapitału początkowego nie miał do nich zastosowania przepis art. 174 ust. 3b ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Dlatego w pozostałym zakresie apelacja nie zasługiwała na uwzględnienie.

Mając na uwadze zmiany dotyczące miesiąca maja 1992 r., należało dokonać korekty wskaźnika wysokości podstawy wymiaru kapitału początkowego M. R.. Sąd Apelacyjny uwzględniając powyższą zmianę ustalił, że wskaźnik wysokości podstawy wymiaru kapitału początkowego odwołującego wzrósł do wysokości 104,55 %. Powyżej ustalona wysokość kapitału początkowego wywiera wpływ na wysokość przyznanej M. R. emerytury mieszanej, ustalonej w części na podstawie art. 26 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, co skutkuje obowiązkiem ponownego przeliczenia przez organ rentowy jej wysokości.

Nie zyskały aprobaty Sądu Apelacyjnego ogólnie sformułowane twierdzenia odwołującego, iż Sąd orzekający powinien kompleksowo sprawdzać sposób przeliczenia przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych emerytury. Należy zauważyć, że osoba kwestionująca konkretną decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych powinna złożyć odwołanie, w którym żądając zbadania zasadności wydanej decyzji lub też tylko poszczególnych jej elementów powoła konkretną argumentację uzasadniającą swoje zarzuty i wnioski. Sąd orzekający nie ma obowiązku weryfikacji decyzji bez wskazania odwołującego zakresu zaskarżenia i konkretnych ustaleń organu rentowego, z którymi się nie zgadza.

Konkludując, zasadny jest w ocenie Sądu Apelacyjnego zarzut apelacji, iż zaskarżony wyrok w pkt III zapadł z naruszeniem prawa materialnego – art. 174 ust. 3b ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych poprzez brak jego zastosowania w niniejszej sprawie do miesiąca maja 1992 r.

Z uwagi na powyższe, zaistniały podstawy do zmiany zaskarżonego wyroku i poprzedzających go decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. z 2 grudnia 2013 r. w ten sposób, że wskaźnik wysokości podstawy wymiaru kapitału początkowego ustalono się na 104,55 % i zobowiązano organ rentowy do uwzględnienia wskaźnika w takiej wysokości do wyliczenia emerytury M. R.. Dlatego też Sąd Apelacyjny na zasadzie art. 386 § 1 k.p.c., orzekł jak w pkt I sentencji wyroku.

W pozostałym zakresie apelację jako bezzasadną, Sąd Apelacyjny oddalił na podstawie art. 385 k.p.c. (punkt II sentencji wyroku).

O kosztach procesu w postępowaniu apelacyjnym z uwagi na jedynie częściowe uwzględnienie zarzutów apelacji, Sąd Apelacyjny rozstrzygnął na podstawie art. 100 k.p.c., znosząc je wzajemnie między stronami (punkt III sentencji wyroku).